

УДК 378(73)

ЛІЦЕНЗУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛІВ У США В УМОВАХ НЕПЕРЕРВНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Щур Н.М.

*У статті проаналізовано та узагальнено практичний досвід проведення ліцензування педагогічної діяльності вчителів у США. Розглянуто зміст стандартів професійної підготовки і розвитку вчителів, що визначають вимоги, яким повинні відповідати педагоги для того, щоб отримати ліцензію. З'ясовано значення ліцензування у системі неперервної педагогічної освіти у США. **Ключові слова:** ліцензування, стандарти, професійна підготовка, неперервна педагогічна освіта.*

Проанализировано и обобщено практический опыт проведения лицензирования педагогической деятельности учителей. Рассмотрено содержание стандартов профессиональной подготовки и развития педагогов, которые определяют основные требования к американскому учителю, что претендует на получение лицензии. Исследовано значение лицензирования в системе непрерывного педагогического образования США.

***Ключевые слова:** лицензирование, стандарты, профессиональная подготовка учителей, непрерывное педагогическое образование.*

The article sets forth analysis and generalization of the practical experience of teacher licensure in the USA. The content of InTASC standards that teachers should meet in order to obtain a license is examined. The importance of licensure in the system of continuing teacher education in the USA is explored.

***Key words:** licensure, standards, professional training, continuing teacher education.*

Постановка проблеми. Завдання вчителя полягає у тому, щоб використовувати освіту як одне з найпотужніших знарядь, за допомогою якого можливо змінити світ на краще. Для досягнення цієї мети педагог повинен володіти певними знаннями та вміннями, які необхідно розвивати відповідно до освітніх потреб суспільства впродовж усього життя. Розвиток професійних умінь учителя можливо реалізувати в умовах неперервної педагогічної освіти, яскравим прикладом якої є система підготовки вчителів у США. Одним із етапів зазначеної підготовки є ліцензування педагогічної діяльності, що відіграє важливу роль у визначенні рівня сформованості професійних знань та вмінь вчителя, які сприяють високій успішності учнів, та підвищує мотивацію педагогів до безперервного самовдосконалення і саморозвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. З теоретичним обґрунтуванням сучасних підходів до професійної підготовки і розвитку вчителя, у тому числі і у системі неперервної педагогічної освіти, виступили відомі в американських освітніх колах науковці Ф.Фуллер, Л.Гулінг-Остін (Техаський університет), Д.Дьюк (Університет штату Вірджинія), Дж.Ланіер, Дж.Литтл, Ш.Фейман-Немсер (Університет штату Мічиган), Л.Шульман (Стенфордський універ-

ситет), Л.Дарлінг-Гаммонд (Колумбійський університет), Дж.Гудлед (Університет штату Вашингтон), І.Голд (Університет штату Каліфорнія).

В останнє десятиріччя вітчизняні науковці провели ґрунтовні дослідження професійної підготовки і діяльності педагогів у різних освітніх системах (Н.В.Абашкіна, О.В.Глузман, В.М.Жуковський, Ю.В.Кіщенко, О.Ю.Кузнецова, Н.М.Лавриченко, М.П.Лещенко, А.В.Парінов, Л.П.Пуховська, С.І.Синенко, О.В.Сухомлинська). Проблема професійної підготовки, становлення та розвитку педагога у системі неперервної педагогічної освіти США була предметом вивчення як українських (Т.С.Кошманова, Р.М.Роман, О.І.Пономарьова, І.В.Пентіна, Н.В.Мукач), так і російських (Ю.С.Алфьоров, Б.Л.Вульфсон, В.Б.Гаргай, З.А.Малькова, В.Я.Пилиповський, Л.Н.Талалова) науковців.

Мета статті – проаналізувати процес ліцензування педагогічної діяльності вчителів у системі неперервної педагогічної освіти США.

Виклад основного матеріалу. Ліцензування – це процес, за допомогою якого урядові агенції надають ліцензії (дозволи) на працю особам, професійні знання, навички та вміння яких відповідають фаховим вимогам. Зазвичай ці вимоги є мінімальними.

Метою ліцензування є запевнення громадськості в тому, що особа, якій надано ліцензію, не заподіє шкоди суспільству [2, с. 52]. Професійну діяльність педагогів ліцензують на основі визначення рівня сформованості професійних вмінь, пройшовши ліцензійне тестування.

Зазвичай вчителі отримують ліцензію на провадження педагогічної діяльності після закінчення відповідного навчального закладу. Вимоги, яким необхідно відповідати для того, щоб отримати ліцензію, наступні:

- 1) здобути ступінь бакалавра або магістра;
- 2) пройти курс навчання відповідно до затвердженої штатом програми з підготовки вчителів та педагогічну практику;
- 3) написати курсову роботу з обраної спеціалізації;
- 4) пройти ліцензійне тестування з метою визначення рівня професійної компетентності та рівня знань із фахового предмета [8, с. 9].

Провідною установою, яка відповідає за проведення ліцензування, є департамент освіти штату (Department of Education), який використовує тестові завдання, розроблені на основі стандартів педагогічної діяльності вчителя, двох розробників: Educational Testing Service (ETS) та National Evaluation System (NES). Оскільки система вищої освіти США є децентралізована, то деякі штати розробляють тестові завдання самостійно або у співпраці з NES. Сам процес ліцензування безпосередньо здійснюють ліцензійні агенції, що знаходяться у підпорядкуванні департаменту освіти штату.

Значну роль у проведенні ліцензування вчительської діяльності відведено Міжштатному консорціуму оцінки і підтримки вчителів-початківців (The Interstate New Teacher Assessment and Support Consortium, INTASC), заснованому у 1987 р. Вказана організація створена з метою посилення співпраці між штатами, які зацікавлені у переосмисленні процесу ліцензування професійної діяльності вчителів [8, с. 10]. Основна мета новоствореної організації – сформулювати принципи, які б чітко визначали, що вчитель повинен знати та вміти. У 1992 р. експерти INTASC розробили

стандарты, що визначають основні вимоги до вчителя-початківця, з метою стандартизації процесу ліцензування професійної діяльності педагогів [9]. Варто звернути увагу, що тести, які використовують для ліцензування вчителів, ґрунтуються на моделях вказаних стандартів, тому члени INTASC співпрацюють із Службами тестування освіти задля удосконалення тесту педагогічних знань [2, с. 54].

Оскільки вчительська діяльність спрямована на досягнення учнями високих результатів у навчанні, то члени вищевказаної організації переконані, що, проводячи освітню політику, в тому числі розробляючи стандарти професійної діяльності вчителів, які визначають обсяг знань та вмінь, якими вчитель повинен володіти для того, щоб отримати ліцензію чи сертифікат, необхідно відштовхуватися від стандартів загальної середньої освіти [8, с. 14]. Крім цього, зміст всіх етапів підготовки вчителів повинен бути узгоджений із стандартами педагогічної діяльності, затвердженими на рівні відповідного штату (рис. 1).

У 2011 р. фахівці INTASC запропонували оновлені стандарти професійної діяльності педагогів. Ці стандарти відрізняються від стандартів 1992 р. тим, що вони скореговані відповідно до сучасних освітніх потреб суспільства та розраховані не лише на вчителів-початківців, але й на досвідчених вчителів. Таке рішення вмотивоване, по-перше, розвитком сучасного суспільства, яке ставить перед освітою нові завдання. По-друге, представники INTASC вважають, що вимоги до вчителя на всіх етапах його педагогічної діяльності однакові, а різниця полягає лише у рівні майстерності, з якою педагог застосовує знання та вміння на практиці [10]. У зв'язку з цим змінено назву вказаної організації – Міжштатний консорціум оцінки і підтримки вчителів (InTASC).

Відповідно до основних тенденцій розвитку освіти XXI ст. США вищевказані стандарти визначають знання та вміння, якими повинен володіти вчитель для того, щоб допомогти учням досягти успіхів у навчанні та отримати ліцензію.

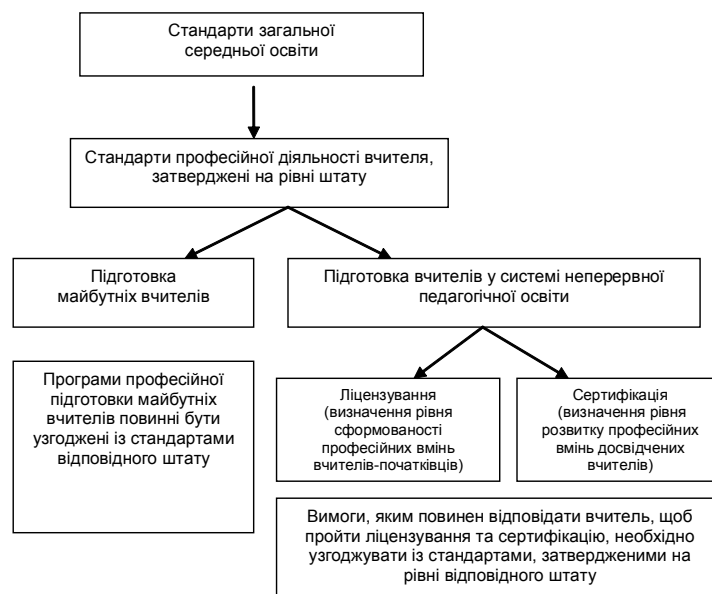

Рис. 1. Політика INTASC щодо професійної діяльності вчителя

Відповідно до стандартів InTASC зміст знань (content knowledge), які необхідні вчителю для ефективно професійної діяльності, полягає не лише у володінні певною системою інформації, але й у знанні, як ця інформація структурована та у вмінні оперувати нею [10].

Традиційне визначення змісту знань розглядають у трьох контекстах:

1) педагогічні знання та вміння (pedagogical content knowledge);

2) вміння встановлювати міждисциплінарні зв'язки (skills to connect academic disciplines to one another);

3) здатність формувати метапредметні вміння (cross-disciplinary skills).

Педагогічні знання та вміння – це знання фахового предмета та методики його навчання, використання сучасних освітніх технологій [10]. Оскільки одним із основних завдань системи американської освіти – навчити людину мислити, важливого значення надають вмінню вчителя встановлювати міждисциплінарні зв'язки та здатності формувати метапредметні вміння, які є інструментами пізнання та засобами ґрунтовного вивчення і вирішення проблем сучасності.

Метапредметні вміння – це такі уміння, як працювати з текстом, отримувати та аналізувати інформацію, вирішувати різноманітні проблемні завдання та глобальні проблеми, в тому числі ті, що виникають на межі різних галузей, приймати рішення, критично мислити, чітко формулювати та висловлювати свою думку в усній та письмовій формах, а також креативність, адаптивність, ініціативність, новаторство, комунікативні вміння та здатність налагоджувати міжособистісні стосунки, підприємливість [10].

Враховуючи те, що у XXI ст. ми все більше спеціалізуємося не на науках, а на проблемах, важливою для американського педагога є здатність вчителя навчити учнів встановлювати міждисциплінарні зв'язки з метою багатфакторного усвідомлення ними проблем у контексті суспільних, екологічних, загальнолюдських аспектів. Зазначений міждисциплінарний підхід у навчанні сприяє формуванню вміння не лише вирішувати, але й формулювати проблеми, що стоять перед сучасним суспільством, оцінювати складну ситуацію з різних точок зору, передбачати наслідки науково-технічної революції.

Оскільки будь-які педагогічні успіхи вчителя зумовлені актуалізацією як власних сил, так і сил учня, педагог у США повинен використовувати у своїй професійній діяльності технології особистісно орієнтованого та інклюзивного навчання.

Особистісно орієнтоване навчання – це таке навчання, центром якого є особистість дитини, її само-

бутність, самоцінність. Інклюзивне навчання – це комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на основі застосування особистісно орієнтованих методів навчання з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей. Такі підходи сприяють реалізації права кожної дитини на якісну освіту, соціалізацію та інтеграцію у суспільство.

Відповідно до стандартів InTASC у США процес навчання складається із таких взаємопов'язаних процесів: викладання, учіння та оцінювання. Важливого значення надають оцінюванню як продуктивному процесу моніторингу, контролю, документування, рефлексії та корегування викладання та учіння.

Розрізняють такі види оцінювання: поточне та підсумкове (тематичний контроль, портфоліо, проекти, заліки, екзамени, зрізи знань). Поточне оцінювання проводять з метою визначення рівня засвоєння учнями знань та, відповідно до результатів, корегують процеси викладання та учіння. Мета підсумкового контролю – визначити рівень здобутих знань протягом певного періоду навчання.

За допомогою оцінювання визначають не лише рівень знань учнів, але й рівень ефективності професійної діяльності вчителя (рис. 2), оскільки у Сполучених Штатах Америки найважливішим якісним показником професійної діяльності вчителя є успішність його учнів [8, с. 17].

Важливого значення надають системі співпраці між вчителями, яку розглядають як колективну діяльність педагогів, які працюють разом задля досягнення спільних цілей шляхом обміну знаннями та досвідом, спільним обговоренням та вирішенням проблем, прийняття спільних рішень з метою підвищення якості надання освітніх послуг.

З метою створення умов для продуктивної навчальної діяльності учнів вчителю необхідно вміти використовувати новітні цифрові та інформаційні технології як засіб навчання та спілкування, що дає змогу учням у межах затверджені навчальної програми брати активну участь у визначенні того, що вони вчать, як вони вчать та як вони демонструють свої знання, навички та вміння.

У США важливу роль відіграє лідерство, яке розглядають як професійну ознаку кожного вчителя. Лідерство у педагогічній діяльності інтерпретують як планування, організацію, мотивування, розвиток, прийняття рішень. Крім цього, лідерство – це здатність здійснювати вплив на окремі особи та групи в процесі спрямування їх діяльності на досягнення

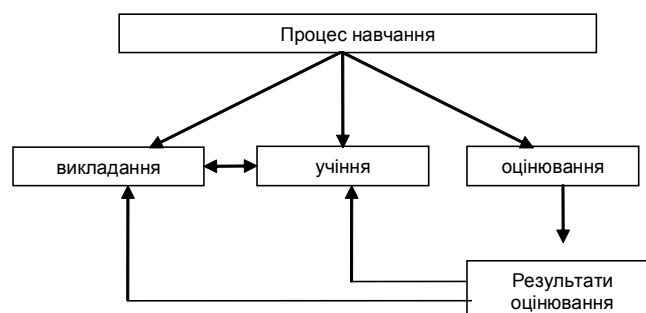

Рис. 2. Роль оцінювання у навчальному процесі

конкретних цілей. Вчитель-лідер вміє надихати як колега, так і учнів на шляху до досягнення мети, "вдихнувши в них необхідну для цього енергію".

Отже, відповідно до основних освітніх тенденцій XXI ст., які визначаються розвитком сучасного суспільства, стандарти InTASC поділяють на чотири групи. До першої групи – учень та учіння – належать такі вимоги до професійної діяльності вчителя:

1) знати психологічні та фізіологічні особливості розвитку та навчально-пізнавальної діяльності людини і створювати відповідно до цих особливостей умови для інтелектуального, соціального й особистісного розвитку учнів;

2) використовувати особистісно зорієнтований підхід у навчанні;

3) створювати навчально-виховні умови, які сприяють продуктивному процесу навчання, позитивній соціальній поведінці і позитивній особистісній вмотивованості та спрямованості учнів.

До другої групи – зміст навчання (знань) – належать наступні вимоги:

4) володіти методами пізнання, мати ґрунтовні знання із предмета фахового спрямування та вміти створити ефективне навчальне середовище;

5) встановлювати міжпредметні зв'язки, формулюючи знання у дисциплінарному та міждисциплінарному контекстах, розвивати метапредметні вміння.

До третьої групи – навчальний процес – належать такі вимоги:

6) використовувати різноманітні методи контролю з метою оцінювання рівня знань учнів та коригування процесів викладання та учіння;

7) планувати та організовувати навчальний процес відповідно до навчальних цілей, специфіки навчального предмета, індивідуальних особливостей учнів та класного колективу в цілому;

8) володіти і ефективно використовувати у професійній діяльності новітні педагогічні технології.

До четвертої групи – професійна відповідальність – належать такі вимоги:

9) продовжувати навчання у системі неперервної педагогічної освіти, аналізувати та оцінювати власну педагогічну діяльність з метою розвитку професійних вмінь, передбачати та враховувати результати своєї взаємодії із іншими суб'єктами навчального процесу (учнів, батьків, колега, суспільства), скеровуючи свою діяльність на досягнення учнями успіхів у навчанні;

10) бути лідером та брати активну участь у діяльності освітньої громади з метою підвищення якості надання освітніх послуг у системі загальноосвітньої школи [10].

Висновки. Ліцензування вчителів загальноосвітніх шкіл – це процес, за допомогою якого на основі тестування визначають рівень сформованості професійних знань та вмінь педагога, які є необхідними для його фахової практики у навчальному середовищі.

Для того щоб отримати ліцензію на провадження педагогічної діяльності, вчитель повинен володіти певними знаннями та вміннями, що визначені стандартами InTASC, а саме: враховувати фізіологічні та психологічні особливості процесу навчання, створювати ефективне навчально-виховне середовище, вмотивовувати навчально-пізнавальну діяльність учнів, використовувати технології особистісно орієнтованого та інклюзивного навчання, використовувати сучасні методи навчання і оцінювання, бути лідером та брати активну участь у діяльності професійних організацій, прагнути до вдосконалення та саморозвитку.

Проаналізувавши процес ліцензування педагогічної діяльності вчителів у системі неперервної педагогічної освіти США, вважаємо, що позитивним моментом цього процесу є підвищення мотивації педагогів до безперервного самовдосконалення й саморозвитку впродовж життя.

Література

1. Коваленко О. Ю. Неперервна педагогічна освіта у США: сучасний стан і перспективи розвитку / О. Ю. Коваленко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2010. – № 6 (8). – С. 127–132.
2. Мукан Н. В. Неперервна педагогічна освіта вчителів загальноосвітніх шкіл. Професійне становлення та розвиток (на матеріалах Великої Британії, Канади, США) / Н. В. Мукан. – Л.: Вид-во Нац. ун-ту "Львівська політехніка", 2010. – 283 с.
3. Орловська О. В. Сучасні вимоги суспільства до професійної підготовки вчителя старшої школи в США [Електронний ресурс] / О. В. Орловська. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pspo/2010_26_3/orlovs15.pdf. – Загол. з екрану.
4. Черній Л. В. Компетентнісний підхід у фаховій підготовці майбутніх учителів іноземної мови в університетах США: автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / Черній Л. В. // ТНПУ ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2011. – 20 с.
5. Berry V. No shortcuts to preparing good teachers / V. Berry // Educational Leadership. – 2001. – № 58 (8). – P. 32–36.
6. Crowl T. K. Educational Psychology Windows on Teaching / T. K. Crowl, S. Kaminsky, D. M. Podell // Brown & Bench mark publishers. – 1997. – 416 p.
7. Harris M. The professional development school as learning organization / M. Harris, F. van Tassel // European Journal of Teacher Education. – 2005. – V. 28, № 2. – P. 179–194.
8. Hilda Heine. Teacher Certification Systems / Hilda Heine // Policy Brief. Pacific Resources for Education and Learning. – 2006. – P. 1–22.
9. Interstate New Teacher Assessment and Support Consortium (INTASC) Core Standards [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ecu.edu/cs-educ/teached/upload/INTASCStandardsIndicators.pdf>. – Загол. з екрану.
10. Interstate Teacher Assessment and Support Consortium (InTASC) Model Core Teacher Standards [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ccsso.org/intasc>. – Загол. з екрану.

11. Lieberman A. Teacher development: commitment and challenge / A. Lieberman, P. Grimmet, J. Neufeld (Ed.) // Teacher development and the struggle for authenticity: Professional growth and restructuring in the context of change. – New York : Teachers'College Press, 1994. – P. 15–30.
12. NCATE Unit Standards [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.ncate.org/Standards/NCATEUnitStandards/tabid/123/Default.aspx>. – Загол. з екрану.
13. The National Board for Professional Teaching Standards [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.nbpts.org/>. – Загол. з екрану.
14. The National Teacher Examination [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.suite101.com/national-teaching-exam>. – Загол. з екрану.